

Poesia com a últim refugi

La situació inicial és, com a mínim, atraient: els primers capítols són intensos, densos, carregats d'informació. Pot resultar útil rellegir-ne paràgrafs freqüentment, si convé, per tal d'assaborir-ne els matisos i endinsar-se en les ramificacions i les múltiples històries paral·leles que envolten els primers plantejaments. Els fragments del *rizoma oleaginós*, per exemple, són senzillament captivadors. I després, els personatges de partida, les seues ocupacions i personalitats, els escenaris i els contextos (fins i tot històrics), saben crear bones expectatives, són poderosos.

És també remarcable la naturalitat amb què Albert Forment combina diferents veus i modalitats narratives, de vegades fins i tot dins un mateix capítol: els pensaments del maquiavèlic comissari, sense anar més lluny, s'entrellacen amb la tercera persona omniscient amb una continuïtat calculada, sobtada però no confusa. Les diverses combinacions inclouen també passatges intertextuals molt rics, agosarats —és a dir, molt perfilats per ser tan sols històries complementàries—, i distribuïts de manera intrigant, cosa que sempre s'agraeix. Es tracta d'una composició molt treballada, que no deixa puntes sense lligar. En aquest aspecte, cal atorgar a l'autor un merescudíssim reconeixement.

Existeix, però, un excessiu mimetisme entre les parts narratives i les dialogades: costa distingir-les, i segurament es deu al fet que les intervencions dels personatges són massa cultes, fins al punt de resultar incòmodes, especialment en boca del protagonista, que ens imaginem humil i inofensiu. Certament, l'estil de la novel·la és en general cultista, encara que no arriba a fer-se llunyà o obscur.

Però tanquem aquesta aproximació amb bon regust. Encara hauríem d'atribuir un altre mèrit al nostre autor, i és el d'aconseguir dibuixar, amb paradoxal claredat, el món ocult de l'art com a mercat, l'especulació cultural, la vida secreta dels quadres, la prostitució de les passions pictòriques dels artistes. L'enorme cabal documental i cultural d'Albert Forment ens obri una porta entretinguda, enigmàtica i descobridora a un univers novel·lístic sòlid i ben fonamentat. Llarga vida a Leonard Torres.

Joan Manuel Matoses

Joan Margarit
Casa de Misericòrdia
Proa, Barcelona, 2007
96 pàgs.

Pocs poetes poden permetre's el luxe d'escriure el que volen, sense preocupar-los la crítica o els premis. Molts pocs arriben a aquest estat quasi de gràcia. Potser només amb l'edat i una sòlida trajectòria, un pot parlar d'allò que veritablement l'importa, per satisfacció i exigència personal. Un d'aquests privilegiats podria ser Joan Margarit (Sanauja, 1938), un autor amb més de vuit poemaris publicats (simultàniament, també en castellà) alguns traduïts a l'anglès i a l'hebreu; i que, a més, participa amb una vitalitat envejable en nombrosos recitals i antologies.

És per això que ara els seus seguidors estan d'enhorabona per partida doble, ja que a les llibreries trobaran en prosa *Barcelona amor final*, i el últim poemari que ara presentem. Dit i fet, *Casa de Misericòrdia* recull seixanta poemes concisos i contundents que aprofundeixen una mica més en l'univers particular del poeta. Per una banda, segueix l'estela de l'anterior *Càlcul d'estructures* i, per altra, s'allunya del patetisme de volums com *Joana* (dedicat a la seua filla morta).

La idea d'aquest conjunt va sorgir fa dos anys a partir d'una visita a una exposició sobre la història d'una beneficència, gràcies a la qual es va interrogar pel dolor dels altres i el va voler fer propi. Un poema homònim al llibre ens ofereix la clau quan retrata aquestes institucions: «els orfenats i hospicis eren durs, / però més dura era la intempèrie». Aquestes pinzellades grises de la realitat les aprofita per transcendir-les en metàfora de l'experiència poètica: «un bon poema, / per bell que sigui, ha de ser cruel. / No hi ha res més. La poesia és ara / l'última casa de misericòrdia».

Conjuntament amb aquesta imatge que planeja per tot arreu, en descobrirem moltes que fan referència al pas del temps, això sí, sense estridències, amb la naturalitat que només dona l'edat: «ser vell és que la guerra s'ha acabat. / Saber on són els refugis, ara inútils».

En altres ocasions reflexionarà d'una manera més desenganyada de l'amor: «avui el seu amor, com els diners / republicans en acabar la guerra, / ja no és de curs legal. No els val per res. / El passat torna, però la vida / l'ha desemascarat». En altres ho farà de la mateixa manera amb els records: «l'home trenca el passat com una guardiola / i dintre no hi havia més que fosca», tot i que en altres títols acabarà reconeixent que «són útils els records, / perquè així somien que ens acompanyen».

Seria injust ressenyar aquest llibre sense referir-nos a l'epíleg que l'acompanya. A diferència dels convencionals (la majoria erudits o justificants), aquest esdevé una peça necessària per poder acostar-nos i interpretar millor el seu treball; i per si això fóra poc, amb la difícil honestat de conjugar fidelment teoria i praxi. Al llarg d'aquestes dotze pàgines, l'escriptor desenvolupa la idea de la poesia com a últim refugi en la nostra atrafegada vida. En altres fragments confessa els seus gustos literaris contra la poesia embafofa del romanticisme (llevat de Bécquer) i la fascinació per les avantguardes (Foix, Salvat-Papasseit); al mateix temps que ens regala alguns consells sobre l'escriptura: «Un ha de ser agosarat a l'hora d'escriure i humil després d'escriure'l», i «No crear, sinó descobrir».

Arribats a aquest punt, pocs aspectes ens resten que no s'hagen comentat ja. Molts crítics han coincidit a l'hora d'elogiar la seua emoció destil·lada, la saviesa melancòlica, l'íntima imbricació entre ètica i poètica. Simplement, m'agradaria destacar el seu caràcter indòmit i inclassificable. Malgrat les adscripcions a la denominada «poesia de l'experiència», Margarit defuig els encotillaments i les etiquetes, el seu estil és totalment lliure, com ell mateix afirma: «Per la riera vaig fins a la platja. / Ni carrers ni camins, només l'amplària / nua i abandonada esperant l'aigua / furiosa i brutal de les riudes».

J. Ricart 37